

**การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม
ของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว***
**Enhancing Cultural Innovation of 5 Ethnic Groups
in Sakaeo Special Economic Zone**

วุฒิวรรณ อนันต์พุฒิเมธ

Vutthiwat Ananphutthimet

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand.

Corresponding Author's Email: vutthiwat@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และ 2) เพื่อยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ประชาชนชุมชนที่มีความรู้ จำนวน 5 คน เป็นการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่ยินดีให้ข้อมูล และกลุ่มเป้าหมายที่ยกระดับนวัตกรรมวัฒนธรรม ได้แก่ นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 5 คน เป็นการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ที่ยินดีและเต็มใจเข้าร่วมยกระดับนวัตกรรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ และวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา

ซึ่งพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มีทั้งหมด 5 กลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีกระบวนการสร้างและสืบทอดความเป็นตัวตนของตนเองที่ชัดเจน และการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีแนวทางดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านประเพณีแห่ปราสาทผึ้งให้ยั่งยืนด้วยการส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น 2) กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านผ้าทอพื้นบ้านด้วยการส่งเสริมผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย 3) กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านการละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม 4) กลุ่มชาติพันธุ์จีน ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมและความเชื่อ โดยการส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวค้นหาบริบทประเพณีเทศกาลที่แตกต่างจากพื้นที่ชาติพันธุ์จีนในที่อื่น ๆ และ 5) กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ควรยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านอาหาร โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

คำสำคัญ: นวัตกรรม; วัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์; เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

---

*Received December 22, 2020; Revised July 4, 2021; Accepted October 29, 2021

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate cultures of the five ethnic groups in Sa Kaeo Special Economic Zone; and 2) to enhance the level of cultural innovation of the five ethnic groups in Sa Kaeo Special Economic Zone. The target group consisted of two groups: 1) five local scholars chosen by purposive sampling; and 2) five cultural scholars chosen by purposive sampling who enhanced the cultural innovation. The research instruments were interview form and focus group discussion. The obtained data were analyzed using content analysis.

From the study, the following results are found: In the Sa Kaeo Special Economic Zone, there are five ethnic groups, each of which has the process of creating and inheriting a distinct identity, including the enhancement of cultural innovation. Each ethnic group has the following guidelines: 1) Yo ethnic group who enhances their cultural innovation by incorporating the Wax Castle Festival into the local curriculum; 2) Lao ethnic group that promotes modernization of their traditional woven clothing to increase cultural innovation; 3) Khmer ethnic group who enhances cultural innovation by promoting their local plays and folk music as well as participatory cultural tourism; 4) Chinese ethnic group who enhances cultural innovation by promoting and organizing festivals that are distinct from those held by other Chinese ethnic groups; and 5) Vietnamese ethnic group who should promote food tourism in order to enhance cultural innovation.

Keywords: Innovation; Cultures; Ethnic Groups; Sa Kaeo Special Economic Zone

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกประชาคมอาเซียน การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนจึงเป็นตัวเร่งจุดชนวนอันสำคัญที่จะทำให้คนไทยต้องหาอัตลักษณ์ของตนเอง ท่ามกลางความหลากหลายนั้น ซึ่งการรวมตัวของคนไทยเป็นการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันมากมาย การแสดงความเป็น “ไท” อันหมายถึงอิสระและเสรีภาพที่จะยึดถือแบบแผนปฏิบัติทางวัฒนธรรมตามที่ตนได้รับตั้งแต่กำเนิดหรือปรับเปลี่ยนไปเมื่อย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ การสร้างการยอมรับและเคารพในเชื้อชาติ ศาสนา และเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ แต่ละท้องถิ่นนั้น ความเป็นจริงแล้วสิ่งที่เราเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นภาษา ขนบธรรมเนียม อาหาร วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ หรืออื่น ๆ เป็นสิ่งที่เกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ประเทศไทยรับมาจากชาติพันธุ์อื่น อาทิเช่น จีน เวียดนาม เขมร ญ้อ ลาว เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน เป็นผลจากที่ชาติพันธุ์มาอาศัยร่วมกันปรับตัวยอมรับอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนในทุกวันนี้ (Wannipok, 2011)

การรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ทำให้รัฐมีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะเขตการค้าชายแดน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) นั้นได้วางยุทธศาสตร์ต่อเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) โดยการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทย พ.ศ.2558 เกิดขึ้นใน 5 พื้นที่ชายแดน อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นหนึ่งในพื้นที่ซึ่งเชื่อมต่อกับเพื่อนบ้านอย่างประเทศกัมพูชา มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ที่สำคัญมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ (Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office, 2017).

อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นดินแดนที่มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นในแต่ละปี ประชากรที่อาศัยในเขตเมืองรัฐประเทศประกอบด้วยหลายชนชาติ ทำให้เกิดกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่อย่างเด่นชัด ได้แก่ จีน เวียดนาม ญ้อ ลาว และเขมร จึงไม่แปลกที่วัฒนธรรมของจังหวัดสระแก้วจะมีความหลากหลายด้วยเช่นกัน ทางจังหวัดใช้วัฒนธรรมทั้ง 5 ชาติพันธุ์มาส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านประเพณีมหรธรรมาหาร 5 ชาติพันธุ์ นำเอาวัฒนธรรมด้านอาหารมาแสดงถึงอัตลักษณ์และแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละชาติพันธุ์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พบข้อเท็จจริงบางประการจากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 5 ว่ามหรธรรมาหาร 5 ชาติพันธุ์ที่จัดขึ้นในทุกปี เป็นเพียงเทศกาลเดียวที่พยายามยกระดับชาติพันธุ์ในพื้นที่ให้มีความโดดเด่น แต่ยังไม่สามารถสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ได้อย่างโดดเด่น และยังไม่สามารถทำให้ชาติพันธุ์ได้รับการยอมรับได้อย่างกว้างขวางมากนัก ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการค้นหาอัตลักษณ์ร่วมของคนสระแก้วจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ แต่การพยายามสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Innovation) เพื่อพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในอนาคต เป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยกระดับให้สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ชุมชนมีให้เกิดคุณค่าและมูลค่าภายในตัวเอง อย่างไรก็ตามในมิติวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่วัฒนธรรมด้านอาหารเท่านั้นที่สร้างสรรค์ได้เท่านั้น ยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติอื่น ๆ เช่น ประเพณี ซึ่งสั่งสมมาอย่างยาวนาน ทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ฝังอยู่ในอัตลักษณ์ของชุมชน ที่ไม่ได้ถูกดึงขึ้นมาผ่านคำว่า “เทศกาล ประเพณี” ให้ชื่นชม วัฒนธรรมประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ หากทำความเข้าใจได้ถ่องแท้ และฉายแสงให้เด่นชัดแล้วถือว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติที่กว้างขึ้น อันจะเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจต้องการสัมผัสและเรียนรู้ถึงความเชื่อ วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนในแต่ละชาติพันธุ์

ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ทั้งในแง่ประวัติความเป็นมาเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการและเป็นข้อมูลในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเทศกาลงานประเพณี รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของห้าชาติพันธุ์ นอกจากนี้การยกระดับต้องผ่านพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านประเพณีและเทศกาลแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นแนวทางวางแผนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเทศกาลงานวัฒนธรรม 5 ชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อการยกระดับให้มีลักษณะของการประยุกต์ใช้ในวงกว้าง (Generalization) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 ชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ที่คาดว่าจะนำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม สามารถต่อยอดรูปแบบการท่องเที่ยว และสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถ ศักยภาพในการแข่งขันของชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ที่สามารถช่วยให้ขับเคลื่อนใน เชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว
2. เพื่อยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การยกระดับนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ 5 ชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว” ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นขั้นตอนศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว จากเอกสารและคำบอกเล่า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยคนในชุมชนมีความร่วมมือกับนักวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย และผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จำนวน 3 คน

1.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1.1.1 ผู้วิจัยร่างประเด็นการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อคำถามในประเด็นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ทั้งหมด 8 ประเด็น ดังนี้ 1.สถานที่สำคัญของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ 2.บุคคลสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ 3.ปราชญ์ทางด้านภูมิวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ 4.แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มชาติพันธุ์ 5.อัตลักษณ์วัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดของกลุ่มชาติพันธุ์ 6.การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม 7.การสร้างระบบกลไกของการรักษานูริรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และ 8.แนวทางการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ

1.1.2 นำร่างแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา ตรวจสอบโครงสร้างด้านเนื้อหาและภาษา จำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบโครงสร้างแบบสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาและภาษา พบว่า ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ในประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

1.2 การตรวจคุณภาพของเครื่องมือ

1.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดหลักการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านภาษา เนื้อหา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.2 การตรวจสอบเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะแบบสัมภาษณ์เจาะลึกเพิ่มขึ้นด้วย

1.3 การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามหลักเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเป็นมาของชาติพันธุ์ องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ที่ปรากฏออกมาและยังไม่ปรากฏที่สามารถแสดงให้เห็นเชิงประจักษ์และยังซ่อนอยู่ในรูปของวิถีชีวิตที่ใช้อยู่ในชุมชนชาติพันธุ์ของตนเอง สำหรับประเด็นอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสนทนากลุ่มทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะจงเกี่ยวกับวัฒนธรรมเฉพาะของชาติพันธุ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

1.4 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักในการเก็บข้อมูล ซึ่งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมไม่สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมและมีส่วนในกิจกรรมบ้างตามที่เห็นสมควร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกตให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่ากำลังสังเกต

1.5 วิธีการและหลักการเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ ตำราวิชาการ งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ บทความ วารสาร เอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่โดยตรง ได้แก่ เอกสารของทางราชการ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เอกสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากชุมชนชาติพันธุ์

เมื่อได้กำหนดแหล่งค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอข้อมูลเอกสาร และนำมาตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมกับศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุม การตอบวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับวิธีการศึกษาเชิงเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเป็นหลัก

1.6 ใช้เทคนิคในการช่วยเก็บ ผ่านแผนที่ความคิด (Mind Map) ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในความซับซ้อนต่างๆ ของข้อมูลจากองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ มีลักษณะเชื่อมโยงความเป็นชาติพันธุ์ต่างๆ ขยายกิ่งก้านที่แตกต่างกันออกไปอย่างทั่วถึงแต่เป็นองค์ความรู้รวม

1.7 การตรวจสอบระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเรียบเรียงลำดับขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลด้านปฐมภูมิ และขั้นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งพิจารณาทั้งเวลา สถานที่ และบุคคลที่ให้ข้อมูลหากต่างเวลา สถานที่ และบุคคลแล้วได้ข้อมูลเหมือนกันหรือไม่ หากได้ข้อมูลที่เหมือนกันแสดงว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา หากคำอธิบาย สร้างข้อสรุปที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ จดบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญ ๆ บันทึกภาพเพื่อ

นำไปใช้ในการประกอบกับข้อมูลที่สัมภาษณ์ สอบถามรวมทั้งฟังจากเทปบันทึกเสียงเพื่อตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูล

1.9 สรุปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ต่อปรากฏการณ์ และนำเสนอผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนของการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

1. ผู้วิจัยนำผลการวิจัยในขั้นที่ 1 คือ การศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และขั้นตอนที่ 2 คือ การวิเคราะห์ถึงวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ที่สามารถนำมาพัฒนาและสร้างสรรค์ มาเชื่อมโยงแนวคิดเพื่อยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในระดับบุคคล (Individual Unit of Analysis) ได้แก่ นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมจำนวน 5 คน โดยมีจุดมุ่งหมายของการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เพื่อยกระดับนวัตกรรมทางด้านวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว สรุปและข้อเสนอแนะนำเสนอแนวทางยกระดับนวัตกรรมทางด้านวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มาเผยแพร่บทความทางวิชาการระดับพื้นที่ (กลุ่มเครือข่ายชาติพันธุ์)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มีทั้งหมด 5 กลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการสร้างและสืบทอดความเป็นตัวตนของตนเองที่ชัดเจน ดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ พบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมแห่ปราสาทผึ้ง จะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ ได้ร่วมทำบุญและรับศีลขั้นพื้นฐาน (ศีล 5) ตลอดรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชนซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบ “พบปะเห็นหน้า” ที่แสดงออกถึงความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นกลุ่มเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่

รูปภาพที่ 1 ปราสาทผึ้งอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

กลุ่มชาติพันธุ์ลาว กลุ่มชาติพันธุ์ลาวมีฝีมือในการทอผ้าพื้นเมือง ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ได้ทอใช้เองมาโดยตลอด ในการทอผ้าพื้นเมืองแต่ดั้งเดิมจะเลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมสี และคิดลวดลายขึ้นเองทั้งหมด ลวดลายจะแปลกกว่าที่อื่น คือมีลักษณะเป็นลวดลายโบราณ มีความละเอียด งดงาม เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกเป็นอย่างดีถึงความสามารถที่ประณีตของผู้หญิง เพราะต้องทอผ้าพื้นเมืองที่ต้องแต่งกายในเวลาว่างประเพณี ผ้าทอพื้นเมืองนั้นนอกจากลักษณะสีและลวดลายจะบอกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงฝีมือและความประณีตของผู้ทอด้วย

รูปภาพที่ 2 ผ้าทอพื้นบ้านอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ลาว
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

กลุ่มชาติพันธุ์เขมร การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร วางเว้นจากการทำนากลุ่มชาติพันธุ์เขมรบางคนมารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นดนตรี ขบร้องและฟ้อนรำแบบเขมร หรือเรียกว่า “อาโย” เพื่อเป็นการผ่อนคลาย

คลายยามเหน็ดเหนื่อยจากการทำนาและที่สำคัญเพื่อเป็นการรำลึกถึงบ้านเกิดที่ทุกคนได้จากมานับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของศิลปวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่มีการนำไปแสดงเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ

รูปภาพที่ 3, 4 การเล่นดนตรีอโยกลุ่มชาติพันธุ์เขมร
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2020)

กลุ่มชาติพันธุ์จีน นับถือ “ปึงเถ่ากงม่า (เจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย)” เพราะเป็นลัทธิที่พวกเขาเชื่อว่าช่วยให้ผ่านพ้นภัยอันตรายและยังถือว่าเป็นพระภูมิเจ้าที่แห่งแรกของกลุ่มชาติพันธุ์จีน มากไปกว่านั้นยังเป็นพื้นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่แฝงไปด้วย “ความเชื่อพิธีกรรม” ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลไหว้ขอบคุณเจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย ประเพณีตรุษจีนประเพณีทิ้งกระจาด และเทศกาลกินเจ

รูปภาพที่ 5 ศาลปึงเถ่ากงม่าอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์จีน
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม วัฒนธรรมอาหารเวียดนามยังแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม อาหารจะเน้นผักสดและทานกับเครื่องเคียงที่ขาดไม่ได้ในแต่ละมื้อ การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามจะเห็นได้ว่านำพาวัฒนธรรมอาหารติดตามาด้วย ด้วยนิสัยที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษการรับประทานผักสดที่ใส่ใจชีวิต และส่งต่อไปถึงบรรพบุรุษที่จากไปแล้วในพิธีกรรม วัฒนธรรมอาหารเวียดนามได้รับความนิยม จะเห็นได้จากร้านอาหารเวียดนามที่มีชื่อเสียงและมีคนดังมารับประทานบ่อยครั้งที่มาเยือนเมืองอรุณประเทศ

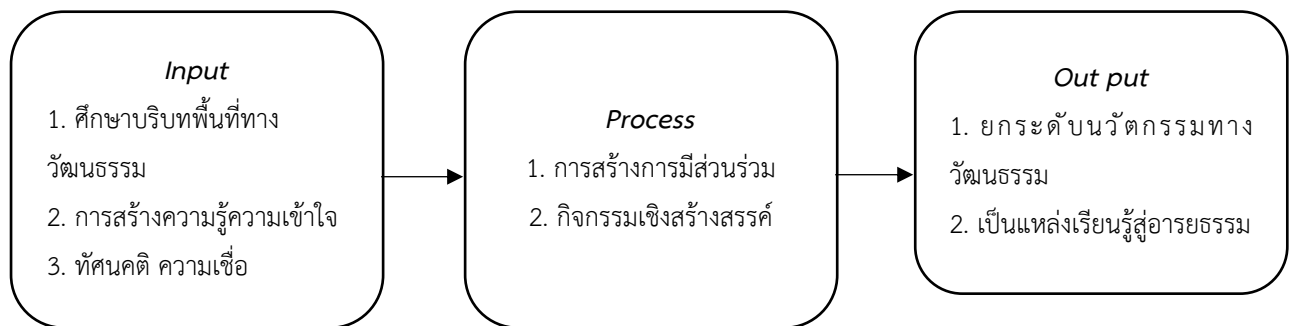
รูปภาพที่ 6 อาหารเวียดนามกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ยังแนะนำถึงการกำลัการทอ่งเทียวให้แต่ ละชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มี อัตลักษณ์โดดเด่นดึงดูดและยั่งยืน ด้วยการที่มีความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลายใน พื้นที่ ควรมีการแสดงอัตลักษณ์ที่แสดงถึงแต่ละชาติพันธุ์ที่ชัดเจนและต้องถาวรด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถนน เยาวราชที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์จีน เป็นต้น ทั้งนี้ต้องช่วยกัน มากไปกว่านั้น การยกระดับควรเน้นไปที่ การทำศูนย์เรียนหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง หรือจะเป็นพิพิธภัณฑ์ ห้องถิ่นเรียนรู้ชาติพันธุ์ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และแผนที่ท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บัพภพารวม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 5 มีการยกระดับในด้านต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มชาติ พันธุ์อู้อ พบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง มีความเกี่ยวข้องกับการยกระดับนวัตกรรมการวัฒนธรรมในประเด็น การขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มบุคคลที่เข้ามาร่วมแห่ปราสาทผึ้ง จะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ ได้ร่วมทำบุญและรับศีลชั้นพื้นฐาน (ศีล 5) ตลอด รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชน ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบ “พบปะเห็นหน้า” 2. กลุ่มชาติพันธุ์ลาว พบว่า การยกระดับนวัตกรรมการ วัฒนธรรม ควรเน้นไปในเรื่องของการออกแบบผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย สร้างเทศกาลผ้าทอพื้นบ้านใน มิติของแฟชั่น 3.กลุ่มชาติพันธุ์เขมร พบว่า การยกระดับทางวัฒนธรรม คือ การสร้างการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม โดยเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยเฉพาะการเล่นและดนตรีพื้นบ้าน เน้นการ มีส่วนร่วมทั้งส่วนนักท่องเที่ยวและชุมชน 4.กลุ่มชาติพันธุ์จีน พบว่า การยกระดับของเทศกาลให้ยิ่งใหญ่ขึ้นเป็น หนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่จะให้ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้รับความนิยม การสร้างความแตกต่าง เช่น เทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ต 5.กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม พบว่า การยกระดับนวัตกรรมการทอ่งเทียวนี้ไม่พื้นที่จะ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นมิติการท่องเที่ยวโดยอาหาร แต่คงไม่ใช่หยุดแค่การมาให้ ลองชิม กิน และซื้อป ตามนโยบายรัฐที่ออกมาเท่านั้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา สามารถส่งเสริมในพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมมีการขยายไปในมุมกว้าง ทั้งนี้ยังสร้างทัศนคติ ความเชื่อ และความคล้อยตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการส่งเสริมเพื่อสร้างกิจกรรมที่สามารถบูรณาการได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมในทุก ๆ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนอกจากนี้ยังสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตพร้อมกับวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้และสู่อารยธรรมที่พร้อมด้วยการสร้างความเป็นสมัยใหม่ โดยมีนวัตกรรมเข้ามาสร้างให้ชุมชนเกิดช่องทางการสื่อสารและการขยายโอกาสมากยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ 7 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า 1.กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ เชื่อกันว่าประเพณีถวายปราสาทผึ้งเป็นการทำบุญประจำเทศกาลออกพรรษาที่ทำกันมาเนิ่นนานแต่ครั้งบรรพบุรุษ ความเชื่อและศรัทธาจากประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง จึงกลายเป็นสิ่งแสดงออกให้คนต่างถิ่นได้เห็นถึง "อัตลักษณ์ของท้องถิ่น" กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อได้เป็นอย่างดี 2.ผ้าทอพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ยังคงแสดงลวดลายที่มีอัตลักษณ์คือ ผ้ามัดหมี่ ทอทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ส่วนผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นผ้าชิ้น ผ้าขาวม้า งานประเพณีท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวนอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าทั้งกระบวนการลงเส้นด้ายบนก็ผ้าทอและลงเส้นด้ายตามลายผ้าที่ออกแบบแก่ผู้ที่สนใจด้วย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เพื่อให้รู้จักการทอผ้าพื้นบ้าน 3.กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้รับความรู้ที่เด่นชัดทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของ “การละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน” กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบางคนมารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นดนตรี ขับร้องและฟ้อนรำแบบเขมร หรือเรียกว่า “อาโย” เพื่อเป็นการผ่อนคลายยามเหน็ดเหนื่อยจากการทำนา 4. กลุ่มชาติพันธุ์จีนมีศาลปิงเถ้ากงม่า (เจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย) ยังเป็นพื้นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของ “ความเชื่อพิธีกรรม” ที่ชัดเจนโดยตรงเลยคือ เทศกาลไหว้ขบคุณเจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย หรือเรียกว่าการ เสี้ยซึ้ง (ขอบคุณเทพเจ้า) จะมีขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม ของทุกปี และเทศกาลกินเจของกลุ่มชาติพันธุ์จีนนั้น เป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่แสดงออกทั้งกายและใจที่สวยงาม เพราะการดำรงตนที่เรียกว่า “ถือศีลกินเจ” ได้ถือการปฏิบัติพร้อมกันไปทั้งกายและใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีตามวัฒนธรรมที่มีตั้งแต่โบราณ

และยังคงสืบทอดกับคนรุ่นสู่รุ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ Changkwanyuen (2017) กล่าวไว้ว่า การแผ่ขยายของวัฒนธรรมได้ทำให้วัฒนธรรมต่างวัฒนธรรมเข้าประสานสอดแทรกกันอยู่ในหมู่ชนเดียวกัน และ วัฒนธรรมเดียวกันก็แพร่ไปในหมู่ชนทั้งเผ่าพันธุ์เดียวกัน และต่างเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมแต่ละเรื่องแต่ละด้านจึงแผ่ขยายไปในแนวราบ และในแหล่งเดียวกันก็อาจมีวัฒนธรรมหลาย ๆ ด้าน และสอดคล้องกับ Santavisok (2003) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาคนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้การพาณิชย์ และการบริการทางสังคม แนะนำว่า ควรมีการศึกษาในเรื่องเทคนิคการทำดนตรีพื้นบ้านให้ครอบคลุมทั้งชุมชนชาติพันธุ์เขมร คีตกวีส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านในชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การใช้ชีวิตและวิถีชีวิตต่าง ๆ ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี การเรียนและการฝึกหัดเล่นเครื่องดนตรี โดยรับถ่ายทอดจากครูคีตกวีโดยตรง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 1.กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า ชุมชนต้องสร้างชุดความรู้และขั้นตอนของการประกอบพิธีแห่ปราสาทผึ้ง เพื่อการเผยแพร่ให้กับกลุ่มบุคคลทั่วไปได้รับรู้ ส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนขยายโอกาส ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว 2. กลุ่มชาติพันธุ์ลาว พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า ผ้าทอพื้นบ้านแสดงถึงอัตลักษณ์วิถีชีวิต ทั้งนี้รวมไปถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอีกด้วย การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม ควรเน้นไปในเรื่องของการออกแบบผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย สร้างเทศกาลผ้าทอพื้นบ้านในมิติของแฟชั่น มีการออกแบบตัดเย็บให้ทันสมัยใส่ได้ในหลายโอกาสจะเป็นที่นิยมอย่างร่วมสมัย การยกระดับอีกอย่างที่ยังมองข้ามไม่ได้คือ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านให้ยั่งยืนในอนาคตเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เข้ามาได้ง่ายในปัจจุบันเกรงว่าจะจางหายไป 3.กลุ่มชาติพันธุ์เขมร พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า การละเล่นและดนตรีพื้นบ้านหรือเรียกว่า “อาโย” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ยังคงมีการอนุรักษ์และส่งเสริม การยกระดับทางวัฒนธรรมคือการสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยเฉพาะการละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน เน้นการมีส่วนร่วมทั้งส่วนนักท่องเที่ยวและชุมชน และสร้างปฏิทินท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร และเชื่อมโยงการปฏิทินการท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาว 4. กลุ่มชาติพันธุ์จีน พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ได้รับความนิยมน้อยกว่าในตัวเอง เนื่องจากประชากรในกลุ่มชาติพันธุ์นี้ค่อนข้างขยายมาขึ้น ประกอบกับความเชื่อที่แผ่อิทธิพลไปยังกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมไปถึงชาวไทยด้วย การยกระดับของเทศกาลให้ยิ่งใหญ่ขึ้นเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่จะให้ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้รับความนิยมนการสร้างแตกต่าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการยกระดับนวัตกรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังต้องอิงความรู้ความเข้าใจและการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมตั้งแต่อดีต จนกระทั่งมีการดัดแปลงแปรเปลี่ยนไปตามทัศนวิสัยของการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาตินั้นโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Hiranchaowalit (2016) โดยเสนอผลการศึกษาให้เห็นว่า การนำต้นทุนทางวัฒนธรรมร่วมกับกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างมูลค่า เพิ่มมูลค่า สร้างการจดจำสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น

และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศได้ และสอดคล้องกับ Perasan (2018) ผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากการสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมทางด้านศิลปะในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการจัดการความรู้ โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จัดทำเอกสารการท่องเที่ยว 2) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก โดยการสำรวจและคัดเลือกสินค้าผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกชุมชนออกแบบสินค้าผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก จัดทำเทศกาลตลาดนัด และสื่อสิ่งพิมพ์ 3) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการประชาสัมพันธ์ โดยการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว แผนที่การท่องเที่ยว แผ่นพับ เผยแพร่ทางด้านวิทยุ โทรทัศน์สื่อสิ่งพิมพ์ และ 4) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านคุณค่า โดยการจัดทำภาพยนตร์สารคดี บทเพลง หนังสือภาพถ่ายสารคดี ปฏิบัติการทางศิลปะภาพยนตร์โฆษณา และศิลปะภูมิทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าการประเมินคุณภาพโดยรวมจากกลุ่มตัวอย่างด้านการจัดการความรู้ระดับดีมาก ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกระดับดี ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการประชาสัมพันธ์ระดับดีมาก และด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านคุณค่าระดับดีมาก และชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมทางด้านศิลปะสำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น 5.กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า แหนมเนืองคงเป็นตัวอย่างไฮไลท์ของอาหารเวียดนาม อาจมีการสร้างสรรค์อาหารใหม่ ๆ ชูโรงให้มากขึ้น เพื่อความหลากหลายและทางเลือกของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกับ Narongchai (2015) ที่ได้ศึกษา การออกแบบธุรกิจ กรณีศึกษา ร้านอาหารเวียดนาม คริวฮานอยในเขตเทศบาลเมืองพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พบว่ารูปแบบธุรกิจร้านอาหารเวียดนามควรเป็นร้านอาหารเวียดนามที่มีเมนูอาหารเวียดนามหลากหลาย รสชาติดีและคุณค่าทางโภชนาการสูง มีคุณภาพในการบริการ การตกแต่งร้านที่สะอาด สวยงามและเหมาะสม ราคาใกล้เคียงกับคู่แข่ง ทำเลที่ตั้งสะดวกต่อการเดินทาง ซึ่งธุรกิจจะเป็นกิจการแบบเจ้าของคนเดียว และคาดว่าจะใช้เงินลงทุนประมาณ 500,000 บาท

ตารางที่ 1 สรุปผลและแสดงแนวทางการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	ผลการวิจัย	แนวทางการยกระดับนวัตกรรม
กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ	ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง	ส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มชาติพันธุ์ลาว	ผ้าทอพื้นบ้าน	ส่งเสริมผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย
กลุ่มชาติพันธุ์เขมร	การละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
กลุ่มชาติพันธุ์จีน	พิธีกรรมและความเชื่อ	ส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวค้นหาบริบทประเพณีเทศกาลที่

แตกต่างจากพื้นที่ชาติพันธุ์อื่นใน ที่อื่น ๆ		
กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม	อาหารเวียดนาม	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

สรุป

การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วในด้านวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ความแตกต่างของแต่ละกลุ่มเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละปัจจัยที่แตกต่างกันออกไปรวมถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงสืบสานวัฒนธรรมของตนเองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังคงให้ความสนใจเข้ามาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทัศนคติในแต่ละมุมมองเพื่อให้เกิดการซึมซับและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้การยกระดับของนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ ยังคงมีความแตกต่างกันออกไปตามโอกาสและความเหมาะสมที่จะเสริมสร้างในอนาคต อย่างไรก็ตามการยกระดับวัฒนธรรมโดยผ่านการเรียนรู้ การเข้าถึงการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์สามารถทำให้บูรณาการการท่องเที่ยวในอัตลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจที่ต้องการศึกษาหรือเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและกระบวนการสืบสานวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม หรือการสนทนาระหว่างกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ ภาคประชาชนและเจ้าของพื้นที่ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และด้านการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การยกระดับวัฒนธรรมควรมีความหลากหลายในการศึกษาและด้านความคิดในการสร้างกระบวนการ เช่น การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การแนะนำ การสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการใช้วัฒนธรรมในกระบวนการสืบทอดที่แปลกใหม่ทันสมัยแต่อยู่ภายใต้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในประเด็นภูมิปัญญาผ้าทอพื้นเมืองเพื่อหาแนวทางยกระดับไปสู่ระดับชาติและนานาชาติ

2.3 ควรศึกษาค้นหาและสำรวจตัวตนอัตลักษณ์ที่แท้จริงของคนในจังหวัดสระแก้ว ว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อสามารถอธิบายถึงความเป็นตัวตนของสระแก้วได้อย่างแท้จริง

References

- Jirawat, P. (2018). *Innovation Development Program in Management ArtsTour the cultural, traditions and festivals in the Phu Hin Rong Kla area, Phu Tub Berk and Khao Kho*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office, (2017). *National Economic and Social Development Plan No. Twelve 2017 - 2021*. Retrieved March 11, 2020, from https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422
- Piyapan, S. (2003). *Cultural Diversity Study: Northeastern Folk Music Wisdom For the development and commercial application and social services*. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Changkanyuen, P. (2017). *Perspectives on Humanities, Society and Education*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Saksri, W. (2011). *Isan Civilization Basin*. Bangkok: Thammasat University.
- Sudarat, N. (2015). *Business Design: Case Study of Vietnamese Restaurant, Hanoi Kitchen in Phra Phutthabat Town Municipality Saraburi Province*. Business conference and Innovation in national and international management of the year 2015.
- Sukrita, H. (2016). Innovative souvenirs from cultural capital. *Executive Journal*, 36(2), 14–23.
- Tantat, W. (2018). Guidelines for Cultural Tourism Management of Hoi an City, Vietnam. *Research Journal Rajamangala University of Technology Srivijaya*, (3)10, 398- 410.
- Wannipokom. (2011). *Social development - Thai culture*. Bangkok: Ancient City.